

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές)

A

Έτσι, λοιπόν, ο κάθε ειδικός αποφεύγει και την υπερβολή και την έλλειψη και προσπαθεί να πετύχει το μέσο και αυτό προτιμά, όχι το μέσον από καθαρά ποσοτική άποψη αλλά το μέσον με κριτήριο εμάς.

Αν, λοιπόν, η κάθε τέχνη έτσι εκπληρώνει σωστά το έργο της, έχοντας το βλέμμα στραμμένο προς το μέσον και κατευθύνοντας προς αυτό όλα τα έργα της (γι' αυτό συνηθίζουν να λένε στο τέλος για τα επιτυχημένα έργα ότι δε χρειάζεται ούτε ν' αφαιρέσουμε ούτε να προσθέσουμε τίποτα, καθώς η υπερβολή και η έλλειψη φθείρουν το σωστό, ενώ η μεσότητα το διασώζει, και οι καλοί τεχνίτες, όπως λέμε, προς αυτήν αποβλέπουν) και αν η αρετή είναι ακριβέστερη και ανώτερη από κάθε τέχνη, όπως και η φύση, τότε θα έχει ως στόχο τη μεσότητα. Μιλώ για την ηθική. Γιατί αυτή είναι που αναφέρεται σε πάθη και σε πράξεις · σ' αυτά υπάρχει υπερβολή και έλλειψη και μέσον.

B

ΒΙ

Θα ανατρέξουμε στο σχόλιο της σελ 169 του σχολικού βιβλίου

Ο «Έν παντί δὲ συνέχει ... τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς»: Όσα λέγονται σε αυτήν την ενότητα αποτελούν απάντηση στο ερώτημα που τέθηκε στο τέλος της προηγούμενης ενότητας «ποία τίς ἐστὶν ἡ φύσις αὐτῆς (= ἀρετῆς)» [μτφρ: ποια είναι η ιδιαίτερη φύση της αρετής], προκειμένου να γίνει φανερό πώς θα γίνει ο άνθρωπος αγαθός και ικανός να εκτελεί το έργο του καλά.

Για να απαντήσει στο ερώτημα αυτό και πριν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αρετή είναι μεσότητα, επιχειρεί πρώτα να κάνει κατανοητή την έννοια της μεσότητας. Αν διαιρέσουμε, λέει, στα δύο ένα συνεχές και αδιαίρετο ον, π.χ. μια ευθεία, μπορούμε να πάρουμε άλλοτε ένα «πλεῖον», ένα μεγαλύτερο κομμάτι, και ένα «ἔλαττον», μικρότερο (ἐλλειψη), και άλλοτε δύο ἴσα. Η διαίρεση αυτή μπορεί να γίνει ἢ «κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα», δηλαδή με αντικειμενικά κριτήρια, ἢ «πρὸς ἡμᾶς», δηλαδή με υποκειμενικά κριτήρια. Ειδικότερα, για να διαιρέσουμε την ευθεία σε δύο ἴσα, θα βρούμε το μέσο ανάμεσα στην υπερβολή και την ἐλλειψη. Και αυτό γίνεται με δύο τρόπους:

α) Το μέσο, η μεσότητα «κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα», σύμφωνα με το πράγμα, σε σχέση με το πράγμα (αντικειμενική): είναι αυτό που απέχει ἴση απόσταση από τα δύο ἄκρα της ευθείας, είναι το αντικειμενικό μέσο, που είναι ἓνα και το αὐτὸ για ὅλους.

β) Το μέσο «πρὸς ἡμᾶς», σε σχέση με μας, το υποκειμενικό μέσο: αποτελεί εκείνο που δεν είναι ούτε υπερβολικό ούτε λειψό ούτε πλεονάζει ούτε είναι λιγοστό για μένα. Αυτό δεν είναι ούτε ἓνα ούτε το ἴδιο για ὅλους, ποικίλλει ανάλογα με τα άτομα.

Για παράδειγμα, η ποσότητα δέκα ἴμνων, είναι πολύ μεγάλη (δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ) και δυὸ ἴμνων, λίγη (δυὸ δὲ ὀλίγον). Τότε ο γυμναστής αν βρει το μέσον με αντικειμενικά κριτήρια (κατὰ τὸ πρᾶγμα) πρέπει να συστήσει ποσότητα φαγητού ἑξὶ ἴμνων, (ὁ ἀλείπτης ἑξ ἴμνων προστάξει), μια ποσότητα που μπορεί να είναι για ἄλλον μεγάλη, για ἄλλον λίγη και για ἄλλον κανονική. Για το γνωστό, για παράδειγμα, ολυμπιονίκη αθλητὴ Μίλωνα η ποσότητα είναι λίγη, για ἓναν ὅμως αθλητὴ που μόλις αρχίζει να αθλείται είναι μεγάλη. Ἔτσι, το μέσο προς ἡμᾶς είναι διαφορετικό από το μέσο «κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα», και γίνεται με μια ἄλλη λογική, ὄχι της

αριθμητικής αναλογίας, αλλά με κριτήριο και μέτρο εμάς τους ίδιους, τη φύση μας.

B2

Θα ανατρέξουμε στο σχόλιο της σελίδας 171 του σχολικού βιβλίου

Η σχέση επιστήμης (τέχνης), αρετής, φύσης

Στην προηγούμενη ενότητα ο Αριστοτέλης, όταν αναφερόταν στον «επιστήμονα», εννοούσε τον ειδικό. Με παρόμοια σημασία χρησιμοποιεί στην ενότητα αυτή τον όρο «τεχνίτες». Επομένως, οι όροι «επιστήμη» και «τέχνη» είναι περίπου ταυτόσημοι.

Η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην επιστήμη (τέχνη), την αρετή και τη φύση είναι ότι και οι τρεις έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν κάποια μορφή:

- η τέχνη μορφοποιεί το υλικό της,
- η φύση δημιουργεί επίσης μορφές,
- η αρετή δίνει μορφή στην προσωπικότητα του ανθρώπου.

Από τη σύγκριση μεταξύ των τριών εννοιών που κάνει ο Αριστοτέλης προκύπτει ότι:

- η αρετή είναι ανώτερη από την τέχνη, γιατί μορφοποιεί στην ουσία του τον άνθρωπο,
- η φύση είναι ανώτερη από την τέχνη, και γι' αυτό η τέχνη μιμείται τη φύση («ο σκοπός και η ομορφιά υπάρχουν περισσότερο στα έργα της φύσης παρά στα έργα της τέχνης»).

Στο συλλογισμό λοιπόν που κάνει ο Αριστοτέλης, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αρετή έχει στόχο τη μεσότητα, συγκρίνει την αρετή και τη φύση με την τέχνη και βρίσκει ότι η αρετή είναι ακριβέστερη και ανώτερη από κάθε τέχνη, όπως και η φύση. Ο Ασπάσιος, ο πιο αξιόλογος σχολιαστής του Αριστοτέλη, σχολιάζοντας το χωρίο αυτό λέει ότι η φύση είναι ανώτερη από την τέχνη για τι η τέχνη μιμείται τη φύση. Τα όντα της φύσης, κατά τον Αριστοτέλη, είναι τελειότερα από κάθε έργο τέχνης, γιατί κάθε φυσικό όν από τη στιγμή που γεννιέται αυξάνεται, κινείται και οδηγείται στο «τέλος», στην τελειότερη μορφή του, ενώ το έργο τέχνης είναι δημιούργημα του ανθρώπου ύστερα από σκέψη και είναι αμετάβλητο. Τέλος, η αρετή είναι ανώτερη και ακριβέστερη από την τέχνη. Γιατί η

τέχνη είναι «τελειότης φύσεως καὶ κατωρθωμένη φύσις», δηλαδή μια φυσική ιδιότητα οδηγημένη με επιτυχία στο στόχο της.

B3

Σελ 152 – 153 σχολικού βιβλίου

«Πριν από όλα ... ηθικές και διανοητικές»

B4

αναλογία, διάλογος, κατάλογος

λήψη, ανάληψη, κατάληψη

αίρεση, προαιρετικός, διαίρεση

διαγωγή, καταγωγή, χορηγός

νομοθέτης, θεμέλιο, επίθεση

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ'

Εγώ, λοιπόν, όσο μπορούσα καλύτερα τον έχω κατηγορήσει αλλά γνωρίζω πως άλλοι βέβαια από τους ακροατές απορούν πώς τέλος πάντων μπόρεσα να φανερώσω με τόση ακρίβεια τα αδικήματά τους, ενώ αυτός γελάει εις βάρος μου, γιατί δεν έχω μιλήσει ούτε για μικρό μέρος από τα αδικήματα που έχουν διαπράξει. Εσείς, λοιπόν, αφού αναλογιστείτε όσα έχουν ειπωθεί και όσα έχουν παραλειφθεί πολύ περισσότερο να τον καταδικάσετε με τη σκέψη ότι είναι ένοχος κατά το κατηγορητήριο και ότι είναι μεγάλη ευτυχία το να απαλλαγεί η πόλη από τέτοιας λογής πολίτες. Διάβασέ τους τους νόμους και τους όρκους και την καταγγελία.

Γ1. α

καταγελά	καταγελῶεν
εἶρηκα	εἶπετε
ἔξευρεῖν	ἔξευρίσκειν
καταψηφίσασθε	καταψηφιούνται
παραλελειμμένα	παραλέλειπται

Γ1 β

τούτων	ταύταις
ἁμαρτήματα	ἁμαρτήμασι
μᾶλλον	μᾶλα
μεγάλη	μεγίστας
πόλει	πόλι

Γ2 α

τῶν ακρωμένων: επιθετική μετοχή, ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική διαιρετική στο ἄλλοι

ἔξευρεῖν: τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα της πρότασης ἔδυνήθην, ταυτοπροσωπία

τούτων: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική υποκειμενική στο ἁμαρτήματα

αὐτοῦ: αντικείμενο στο ρήμα καταψηφίσασθε

ἐνθυμηθέντες: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ὁμείς

τοιούτων: ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο πολιτῶν

Γ2 β

έδυνήθη

«ὅπως ποθ...ἀμαρτήματα»: δευτερεύουσα ονοματική πρόταση, πλάγια ερώτηση μερικής άγνοιας. Εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα *ὅπως*, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό. Λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο στο ρήμα *θαυμάζουσιν* (απορίας σημαντικό)

εἶρηκα

«ὅτι οὐδέ...ὑπαρχόντων κακῶν»: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο *ὅτι* και εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία. Εκφέρεται με οριστική (δηλώνει το πραγματικό) και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα *καταγελά* (ψυχικού πάθους σημαντικό).